
Gurányi Krisztián:

Az eleve elrendelés a jánosi iratokban¹

Abstract: The Predestination in the Johannine writings.

The primary question that is asked in this work is how the doctrine of predestination appears in the Johannine epistles. For the purpose of this paper, I do not include the dogmatical expressions of systematic theology, but rather work with exegetical-biblical theological methods, to achieve a better overview of the Scripture by letting it speak alone. I examine two aspects of the predestination within the Johannine epistles, the first is the work of God, and the second is the human responsibility. In the first section, I focus on the importance of rebirth and on those verses in which Jesus said that those who come to him are given to him by the Father. In the second section, I focus on the human responsibility, which we can read mainly in the first epistle of John. In this book, he encourages the believers to remain in faith, and gives the signs of what it means to walk in the light, distinguishing the children of darkness from the children of light. The consequences are that although God is sovereign and the complete author of our salvation in the vertical, on the horizontal level, humans have to remain in faith.

Keywords: Sovereignty, responsibility, rebirth, predestination, Johannine epistles

Bevezetés

János evangéliumát és a jánosi leveleket olvasva, felfigyelhetünk arra a sajátosságra, hogy mintha a jánosi kör iratai sokkal inkább hangsúlyoznák Isten eleve elrendelését, szemben más újszövetségi iratcsoportokkal. Valójában ezekben az iratokban ez a téma annyira központi, hogy a predestináció kérdésén alapul a teljes jánosi szoteriológia, és az olyan kérdéseken, hogy vajon az üdvösség mennyire Isten döntése és mennyi szerepe van az emberi döntésnek.²

¹ Ez a cikk a Collegium Talentum támogatásával készült, amelynek keretén belül a szerző mentora Dr. habil. Kókai Nagy Viktor, PhD.

² SCHNELLE: *Theology of the New Testament*, 2009, 714.

Jelen tanulmány célja az, hogy felvázolja és áttekintse az eleve elrendelés megjelenési formáit a jánosi iratokban. Mivel önmagában már egyetlen részlet is elegendő anyagot adna egy teljes tanulmányhoz, ezért nem célunk, hogy mindent kiemelt alaposással körüljárjunk. Ezért inkább a fő motívumokra fogom helyezni a hangsúlyt, azt vizsgálva, hogy milyen fogalmakkal és gondolati struktúrákkal mutatja be ez az iratcsoport a kiválasztás tanítását, illetve, hogy ez mennyire fontos az üdvösség szempontjából a vizsgált iratcsoport fényében. Személyesen azért érdekel ez a téma különösen, mivel református hitünk egyik legvitatottabb és talán legelfeledettebb tanítása a predestináció, ami egyértelműen a Szentírásan alapul, és noha annak nem a legközpontibb tanítása, ámde mégis megkerülhetetlen. Cikemben ennek a tanításnak a bibliai teológiai összefüggéseit szeretném feltárni, ezért a kérdés dogmatikai vonatkozásaira most nem helyezek hangsúlyt, célom sokkal inkább az, hogy az Írás maga tárja fel számunkra az ezzel kapcsolatos információkat.

Munkámat három fő részre tagoltam, noha tartalmát tekintve csupán két témát járok körül. Az első az Isten munkája fókuszál, a másik az emberi felelősségre, de a szövegeket vizsgálva arra a következtetésre jutottam, hogy jobban áttekinthetővé válnak a megfigyeléseim, ha az első témát két részre bontom, melyek persze sok esetben erős átfedést mutatnak.

Az újjászületés fontossága

A jánosi iratokat olvasva, feltűnő, hogy mennyire hangsúlyos azokban az újjászületés gondolata: ha az ember nem születik újjá, nem is juthat be az Isten országába (Jn 3,3-8). Az itt megjelenő „ἄνωθεν” kifejezés, egyaránt jelentheti azt is, hogy újra, de azt is, hogy felülről. Noha helyénvalónak tűnhetne az „újjászületés” fordítás is, Jézus Nikodémussal folytatott dialógusa világossá teszi számunkra, hogy a felülről való születés gondolata az, ami megfelel az eredeti szöveg mondanivalójának, hiszen Jézus kijelentése alapján, miszerint újonnan kell születnie az embernek ahhoz, hogy bemehessen a mennyek országába (Jn 3,3), Nikodémus a földi születésre gondol, Jézus viszont

újból megerősíti, hogy nem újonnan, hanem felülről kell születnie az egyénnek (Jn 3,5-7).³

A legelső ilyen említését ennek a gondolatnak az evangélium prólogusában találhatjuk, Jn 1,12-13-ban: „Akik pedig befogadták (ti. Jézust), azoknak hatalmat adott arra, hogy Isten gyermekeivé legyenek; mindazoknak, akik hisznek az ő nevében, akik nem vérből, sem a test, sem a férfi akaratából, hanem Istentől születtek”. Felmerülhet a kérdés, hogy ez vajon utal-e valamiképpen a predestinációra? Hiszen a „mindazoknak, akik hisznek az ő nevében” még emberi akaratról, döntésről tanúskodik (azaz, eldöntöm, hogy hiszek-e), míg a lezárás már egy passzív aktus, hiszen Istentől születtek újjá azok, akik hisznek az ő nevében. Bolyki szerint ennek a résznek hármas teológiai üzenete van: „1. Isten gyermekévé az ember Isten csodája, tette által lesz; 2. ez egyszeri esemény (amit az is mutat, hogy az állítmány aoristosban áll); 3. e csoda nem földi dimenziókban, hanem – amit majd a 3. fejezet fejt ki bővebben – „felülről” történik.”⁴ Egyes kommentárok szerint már ez a rész is utalás a predestinációra⁵, hiszen a két kategória ugyanazt az embercsoportot fedi le: akik hisznek, ugyanazok, mint akik újjászülettek, hiszen csak azok képesek hinni, akik már újjászülettek, így ez utalás a predestinációra.⁶ Más kommentárok, bár szintén elismerik, hogy az újjászületés az ember részéről egy passzív aktus, sokkal inkább az új keresztyén egzisztenciára helyezik a hangsúlyt, amiben a hívők részesülnek.⁷ Olyan elképzeléseket is láthatunk, hogy a 13. vers végén az „Istentől születtek” egyes szám lehetett az eredeti szövegben, így pedig nem a hívőkre utal, hanem magára Jézus Krisztusra,⁸ de emellett kevesebb érv szól, így sok-

³ vö. Raymond E. Brown: *The Gospel according to John*, 1966, 130.; Bolyki: *Az igaz tanúvallomás*, 2001, 114-115.

⁴ BOLYKI: *Igaz tanúvallomás*, 2001, 73.

⁵ lsd. D.A. CARSON: *The Gospel according to John*, 1991, 100.; R.C. Sproul: *Reformation Study Bible*, 2016, 1942.

⁶ D.A. CARSON: *The Gospel according to John*, 1991, 100.

⁷ Leon Morris: *The Gospel according to John*, 1971, 101; Craig S. Keener: *The Gospel of John*, 2010, 405.

⁸ Raymond E. Brown: *The Gospel According to John*, 1966, 11-12.; Bolyki: *Az igaz tanúvallomás*, 2001, 72-73.

kal inkább arról van szó, hogy kifejezetten a hívőkről szól ez a két vers, a 13. versben pedig magyarázatul szolgál, hogy azok fogadták el Jézust, akiket az Atya neki adott (Jn 6,37,65).⁹

Az újjászületés fontosságát hangsúlyozza még több perikópa is, mint például a Nikodémussal folytatott párbeszéd (Jn 3,3-8), de előkerülnek olyan perikópák is, ahol az „Istentől származás” fogalma nyer különös hangsúlyt, mint például Jn 8,47; 15,19; 1Jn 3,9. A Jn 3,3-8 erőteljes kontrasztot tár elénk, amelyben az evangélium szemlélteti, hogy míg a földi világba valaki testi születés révén „lép be”¹⁰ („test akaratából”), addig a mennyei országba ez csakis az Istentől való születés révén lehetséges,¹¹ ami másutt sokkal erőteljesebben kifejeződésre jut, például 1Jn 3,9-ben: „Aki Istentől született (γεννημένος, azaz „nemzetett”), ... mert az ő magja van benne (σπέρμα αὐτοῦ).”¹² Az elsődleges fókusz tehát ezekben a versekben a Szentlelken van, „aki képessé teszi az embert arra, hogy felfogja és higgyen Jézus nyilvánkoztatásában (Jn 14,26; 16,14-15).”¹³ Nikodémus értetlenkedése valamennyire érthető, hiszen az újjászületés gondolata már megvolt a zsidóságban (noha ők ezt elsősorban a betérőkre értették¹⁴), és önmagukra úgy tekintettek, mint akik már születés révén részesei a szövetségnek, így tehát az újonnan születés gondolata mondhatni idegennek hatott.¹⁵ Jézus szavaiból az is világossá válhat, hogy Nikodémus nem is érthette ezeket, hiszen ez alapvetően egy megtapasztalandó valóság, amit a testtől születettek nem is érthettek meg.¹⁶ Fontos megjegyezni ezzel kapcsolatban, hogy „Jézus nem racionalizálja az újjászületés misztériumát. Ezt az ember nem is tudja intellektuálisan

⁹ Raymond E. Brown: *The Gospel According to John*, 1966, 12.

¹⁰ Noha a kommentárok elismerik, hogy itt a görögben egyfajta szójáték szerepel a „belépni” és „látni” között, nem tulajdonítanak ennek nagy jelentőséget, hiszen lényegében ugyanazt jelenti (ld. Craig S. Keener, 538.; Raymond E. Brown, 138.)

¹¹ Raymond E. Brown: *The Gospel According to John*, 1966, 138.

¹² vö. Raymond E. Brown: *The Gospel According to John*, 1966, 138.

¹³ Raymond E. Brown: *The Gospel According to John*, 1966, 140.

¹⁴ Craig S. Keener: *The Gospel of John*, 2010, 543.

¹⁵ Craig S. Keener: *The Gospel of John*, 2010, 544.

¹⁶ Leon Morris: *The Gospel according to John*, 1971, 219; Craig S. Keener: *The Gospel of John*, 2010, 555.; Bolyki: *Az igaz tanúvallomás*, 2001, 116.

megragadni és kellőképpen szavakba foglalni, mint ahogy nem tudja saját eszközeivel előidézni sem. Az újjászületés ugyanis a Lélek munkája, aki annyira megfoghatatlan, mint a szél, de annyira észrevehető a munkája, mint a szélnek.”¹⁷ Az újjászületés tehát arra hatalmazza fel Isten gyermekeit (Jn 1,12), hogy valami olyanná váljanak, amit emberi erőfeszítésből lehetetlen volna elérni.¹⁸

Hasonló gondolattal találkozhatunk például Jn 8,47-ben is, ahol ezt olvashatjuk: „Aki Istentől van, hallja Isten beszédeit; ti azért nem halljátok, mert nem Istentől valók vagytok.” Ez erőteljesen összefügg az 1Jn 4,6-tal: „aki ismeri Istent, az hallgat ránk, aki nem Istentől van, az nem hallgat ránk.”¹⁹ Ennek a versnek az erőteljessége kitűnik a kontextusból is, ahol Jézus az ördög fiainak nevezi a vele beszélő zsidókat (Jn 8,44), valamint kifejezi, hogy képtelenek érteni az ő beszédeit (Jn 8,43). „Miért nem értitek meg a beszédemet?” (διὰ τί τὴν λαλίαν τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε) Amire azzal felel, hogy rámutat arra: nincs meg bennük az Ige, az isteni szó meghallásának képessége. A οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμὸν ugyanis így fordítható: 'Képtelenek vagytok szavam (Igém) meghallására.' Azt jelenti ez, hogy tökéletesen sikerült megkeményíteni önmagukat? Vagy azt, hogy Isten elvette tőlük (vagy meg sem adta nekik) a képességet az Ige befogadására? A kettő együtt jár.”²⁰ Az isteni döntés, tehát az, hogy kiválasztja-e az egyéneket, ugyanannyira megjelenik, mint az egyéni felelősség. Ha csak az előbbi létezne, akkor értelmetlen lenne a számonkérés Isten részéről, ha viszont csak az utóbbi, akkor nem beszélhetnénk kiválasztásról. A kettő valóban együtt jár. „Cselekedeteik olyan eredetről tanúskodnak, amely nem Ábrahámától származik (8,41), és bizonyosan nem Istentől (8,41-42); Jézus mondanivalójának nyilvánvalónak kellett volna lennie számukra (8,43), de nem tudtak hinni, mert nem az ő juhait közül valók (10,26), akiket az Atya adott neki (10,29), ezért nem tudták megérteni vagy teljesen elhinni (10,38). Ezért most világossá teszi: gyilkosok, mert az ördögnek, az első gyil-

¹⁷ Bolyki: Az igaz tanúvallomás, 2001, 116.

¹⁸ Craig S. Keener: The Gospel of John, 2010, 403.

¹⁹ Raymond E. Brown: The Gospel According to John, 1966, 358.

²⁰ Bolyki: Az igaz tanúvallomás, 2001, 245.

kosnak szellemi gyermekei (8,44).²¹ A különbségtétel tehát nagyon erőteljes és nyilvánvaló: azok, akik nem Istentől vannak, képtelenek elfogadni Jézust és az Ő beszédeit. Hasonló megfogalmazásokat találhatunk még: Jn 12,37-41, 1Jn 5,4-5, stb. Itt fontos kiemelni, hogy ez nemcsak a Jézussal vitatkozók problémája, hanem az egész emberiségé.²² Az egész emberiség alapvetően az ördöghöz tartozik, nem nemzés, hanem származás által.²³

Konklúzióként tehát elmondható, hogy a jánosi iratok erőteljesen különbséget tesznek azok között, akik Istentől vannak és azok között, akik nem. A Lélek munkája a felülről való születés, amiben az ember egy passzív alany, nem tehet érte semmit, hanem teljes mértékben Istentől függ. Akit Isten nem szül újjá, azok képtelenek megérteni Jézus beszédeit, képtelenek hinni benne. Véleményem szerint ebből egyenesen következik a monergizmus, azaz, hogy az üdvösségünk szerzője egyedül Isten, amibe az embernek nincs beleszólása.

„Akiiket az Atya nekem adott...”

Szintén hangsúlyosak a predestinációt illetően azok a kijelentések, amik arra vonatkoznak, hogy egyedül azok mehetnek Jézushoz, akiket az Atya neki adott. Tulajdonképpen nem is feltétlenül elválasztható attól, amit az első pontban írtam, ám a jobb áttekinthetőség miatt jobbnak láttam külön taglalni ezeket a részeket.

Az első ilyen igeverset Jn 6,37-40-ben láthatjuk, majd ugyancsak a 6. fejezet 44-46. verseiben. Mindkét rész érinti és kapcsolatba hozha-

²¹ „Their works show an origin that is not from Abraham (8:41) and certainly not from God (8:41-42); Jesus' point should have been obvious to them (8:43), but they could not begin to believe because they were not of his sheep (10:26), given by the Father (10:29), hence they could not understand or fully believe (10:38). Therefore now he makes it explicit: they are murderers because they are spiritual children of the devil, the first murderer (8:44).” Craig S. Keener: *The Gospel of John*, 2010, 758.

²² Kókai Nagy Viktor: A kezdettől fogva tevékenykedő ördög, in: *Teológiai Fórum* (XV), 2021/1., 16.

²³ Kókai Nagy Viktor: A kezdettől fogva tevékenykedő ördög, in: *Teológiai Fórum* (XV), 2021/1., 19.

tó a predestináció tanításával²⁴, amely abban fejeződik ki leginkább, hogy senki sem jöhet Jézushoz, hacsak az Atya nem adja Neki.²⁵

Ezek az ígék válaszok lehetnek arra a tényre is, hogy bár Jézus sok csodát tett, mégsem mindenki hisz benne, aki látta ezeket – így tehát csak azok hisznek, akiket az Atya neki adott.²⁶ Akik tehát hisznek, nem azért teszik, mert önmaguktól jutnának erre a döntésre, hanem azért hisznek, mert az Atya Jézusnak adta őket, ezáltal képesek hinni.²⁷ Ezt sokkal inkább a 6,44-46-ban láthatjuk, ahol kizárólagosan jelenti ki Jézus ugyanazt, mint amit a 37-40-ben. Erőteljesen kibomlik Isten szuverenitásának a gondolata, és az ember teljes Istenre való utaltsága. Lehetetlen tehát, hogy bárki Jézushoz jöjjön, hacsak az Atya nem erre rendelte el.²⁸ A szöveg tehát erőteljesen jeleníti meg Isten szuverenitását és a predestináció tanítását.

Ez a gondolat szintén megismétlődik a 6,63-65-ben, ahol Jézus a tanítványairól szólva jelenti ki, hogy senki sem jöhet hozzá, hacsak az Atya nem adja meg neki – hiszen tudja, hogy a Tizenkettő közül ki az, aki majd elárulja. A 64b versben megjelenő „kezdetől tudta”²⁹ egy régmúlt igeidő, ami „legalábbis a tanítványok elhívásáig megy vissza, de lehet, hogy a világ kezdetéig (1,1). Jézus tudta, hogy kik nem hisznek benne (igazán), sőt elárulóját is ismerte”.³⁰

Ami igazán érdekes, az a 6,67-70, amiben Jézus bár megkérdezi a tanítványaitól, hogy ők is el akarnak-e menni, majd Péter válaszára

²⁴ vö. Bolyki: Az igaz tanúvallomás, 2001, 188-189.; Raymond. E Brown: The Gospel According to John, 2010, 276.; Leon Morris: The Gospel according to John, 1971, 367.

²⁵ Bolyki szerint a 37-40. versek csak érintik a kiválasztás tanítását, de nem feltétlenül jelentik azt. (Bolyki: Az igaz tanúvallomás, 2001, 188-189.)

²⁶ D.A. Carson: The Gospel according to John, 1991, 225.

²⁷ Leon Morris: The Gospel according to John, 1971, 367-368.

²⁸ vö. Leon Morris: The Gospel according to John, 1971, 372.

²⁹ vö. D.A. Carson. The Gospel according to John, 1991, 235: a „kezdetektől”, vagy Jézus működésének kezdetére utal, vagy a világ kezdetére, ahogy azt Bolyki is feltételezi.

³⁰ Bolyki: Az igaz tanúvallomás, 2001, 191.

azzal felel, hogy ő az, aki kiválasztotta őket (ἐξελεξάμην³¹). Jézus kérdése kissé mintha negatív választ feltételezne.³² Felmerülhet tehát a kérdés, hogy az embernek van-e szabad döntése, választása az üdvösség kérdésében, tehát az Atya vonzását félretéve, dönthet-e úgy az ember, hogy mégsem akarja Krisztust követni. Bolyki szerint a rész arra utal, hogy önmagában még a kiválasztás ténye sem biztosíték az üdvösségre, a kegyelemben maradásra.³³ Úgy tűnik tehát, hogy bár a kiválasztás szükséges, a kiválasztott ember szabadon dönthet arról, hogy hisz-e.³⁴ Nem értek egyet Bolyki fenti állításával, meglátásom szerint a szöveg sokkal inkább két dologra akar utalni: egyrészt arra, hogy a valódi Krisztushoz jövés folyamatos megmaradást is jelent³⁵, másrészt pedig figyelmeztetés azok számára, akik túlságosan a kiválasztottság tudatában bíztak.³⁶ Sokatmondó továbbá az a tény is, hogy Péter válaszára hangzik el az Jézustól, hogy ő volt az, aki kiválasztotta őket. A korábbiak értelmében tehát kijelenthető, hogy azok, akik Istentől valók, értik és elfogadják Jézus beszédeit, míg azok, akik nem Istentől valók, elhagyják Őt. Akinek tehát a Lélek megadta, hogy megismerje Jézus életet adó beszédeit, nem hagyja őt el soha.³⁷ Az 1Jn 2,19-ben viszont láthatunk példákat arra is, hogy sokan a közösségben lévők is elhagyták, amire az apostol szintén azzal reagál, hogy nem voltak közülük valók: „Közülünk indultak el, de nem voltak közülünk valók; mert ha közülünk valók lettek volna, megmaradtak volna közöttünk. De nyilvánvalóvá kellett lennie, hogy nem mind közülünk valók.” Júdás említése Jézus beszédében szintén arra enged következtetni, hogy bár ő is a Tizenkettő közé tartozott, mégis ördög, tehát nyilvánvalóvá kellett válnia annak, hogy ő nem tartozott közé-

³¹ Jelentése: „kiválaszt, kiszemel magának valamit” (Varga Zsigmond J.: Újszövetségi görög-magyar szótár, 1992, 292-293)

³² vö. Leon Morris: *The Gospel according to John*, 1971, 389.; Bolyki: *Az igaz tanúvallomás*, 2001, 200.

³³ Bolyki: *Az igaz tanúvallomás*, 2001, 201.

³⁴ Schnelle: *Theology of the New Testament*, 2009, 715.

³⁵ Craig S. Keener: *The Gospel of John*, 2010, 684.

³⁶ Craig S. Keener: *The Gospel of John*, 2010, 699.

³⁷ Leon Morris: *The Gospel according to John*, 1971, 390.

jük, ami szintén egy figyelmeztetés mind a hívek, mind a tanítványok számára.³⁸

Szintén hasonló elbeszélést láthatunk a Jn 10,24-30-ban, ahol Jézus kijelenti, hogy akik nem az ő juhai, azok képtelenek hinni őbenne (Jn 10,25), ebből pedig következik az, hogy az őt elutasítók nem az ő juhai.³⁹ Ahhoz, hogy valaki meghallja Jézus hangját, szükségszerűen Istentől kell, hogy legyen (Jn 8,47) és az igazságból (Jn 18,37).⁴⁰ Kifejezésre kerül az a gondolat is, hogy akiket az Atya Jézusnak adott, azok örök biztonságban vannak, és senki nem ragadhatja ki őket a kezéből (Jn 10,28-29).⁴¹

Ami figyelemre méltó, hogy bizonyos részekben Jézus arra utal, hogy csak azoknak jelentette ki magát, akiket az Atya neki adott. Ezt olvashatjuk a Jn 14,22-24 és Jn 17,6-ban. Az előbbiben Jézus látszólag kerüli azt, hogy egyenes választ adjon Júdásnak.⁴² Két kommentár is Origenészt idézi, aki azt írja, hogy a feltámadott Jézus látványát a tanítványokén kívül emberi szem nem lett volna képes elviselni.⁴³ Itt Jézus kifejezi, hogy akik nem tartják meg a parancsolatait, azok nem is szeretik őt, tehát nem is képesek megérteni, főleg nem a húsvéti események után.⁴⁴ Ebből következik az, hogy ő csak azoknak jelenti ki magát, akik őt szeretik.⁴⁵ Itt persze megjelenik már az emberi felelősség kérdése is, amit az utolsó részben fejtek ki bővebben. A másik vers szintén arról tesz tanúságot, hogy csak a tanítványoknak és ben-

³⁸ Craig S. Keener: *The Gospel of John*, 2010, 698.

³⁹ Craig S. Keener: *The Gospel of John*, 2010, 824.; Leon Morris: *The Gospel according to John*, 1971, 517.; Bolyki: *Az Igaz tanúvallomás*, 2001, 284.; Raymond E. Brown: *The Gospel According to John*, 406.

⁴⁰ Raymond E. Brown: *The Gospel According to John*, 406.

⁴¹ Raymond E. Brown: *The Gospel According to John*, 407.; Bolyki: *Az igaz tanúvallomás*, 2001, 284.

⁴² Bolyki: *Az igaz tanúvallomás*, 2001, 375; Raymond E. Brown: *The Gospel According to John II.*, 647.

⁴³ Bolyki: *Az igaz tanúvallomás*, 2001, 375; Raymond E. Brown: *The Gospel According to John II*, 647.

⁴⁴ Bolyki: *Az igaz tanúvallomás*, 2001, 376; Craig S. Keener: *The Gospel of John*, 2010, 975.

⁴⁵ Craig S. Keener: *The Gospel of John*, 2010, 975.

ne hívőknek jelentette ki Jézus Isten nevét, akik meg is tartották az ő igéit. Azok kapták a kijelentést és azok látták Istent, akiket az Atya a Fiúnak adott.⁴⁶ Ebben tehát kidomborodik az egyéni predestináció Krisztusban a benne való hit által.⁴⁷

Elmondható tehát az, hogy eddigiek alapján kirajzolódik a kiválasztás tanításának egyfajta íve: az Atya az, aki a Fiúnak adja a híveket, a Lélek pedig újjászüli azokat, ezáltal képesek lesznek befogadni Krisztus beszédeit, és elfogadni őt megváltónak. Újra ismételni tudom a korábbi állítást, mely szerint a hívő emberek üdvössége teljes mértékben Istenen áll. Aki kívül esik az Ő kiválasztásán, az képtelen elfogadni őt. Figyelmeztetést is találunk arra nézve, hogy fontos a folyamatos Krisztusban maradás, nem szabad pusztán a kiválasztottság tényében bízni, noha akik kiválasztottak, nem fognak eltérni,⁴⁸ aki viszont mégis eltér, az nem volt valóban választott (1Jn 2,19). Ugyancsak elmondható, hogy a valóban kiválasztottakat senki és semmi ki nem ragadhatja Jézus, így szükségszerűen Isten kezéből, ezzel garantálva örök biztonságukat.

A világosságban való járás

Mint ahogy azt fentebb említettem, bár az üdvösség teljes mértékben Istenen múlik, mégsem mehetünk el azon igeversék mellett, amik az ember döntését, felelősségét hangsúlyozzák. Már a legelső, általam idézett versekben is megjelenik, hogy „Akik pedig befogadták”. Visszatérő gondolat továbbá a világosságban való járás, főként az 1Jn-ban, ahol különösen hangsúlyos az, hogy aki valóban Istentől van, az nem jár sötétségben: nem gyűlöli testvérét (1Jn 2,9-11), nem cselekszi a bűnt (1Jn 3,9), cselekszi az igazságot (1Jn 3,10), szereti a testvéreit (1Jn 4,7-8), hiszi, hogy Jézus a Krisztus és szereti az Atyát (1Jn 5,1), nem vétkezik (1Jn 5,18-20). Ezek a meghatározások erős ellentétet állítanak a világosság és a sötétség gyermekei között: aki a sötétségben jár, az nem lehet közösségben Istennel, hiszen Isten semmiféleképpen

⁴⁶ Leon Morris: *The Gospel according to John*, 1971, 723.

⁴⁷ Craig S. Keener: *The Gospel of John*, 2010, 1056.;

⁴⁸ Leon Morris: *The Gospel according to John*, 1971, 390.

nincs közösségben a sötétséggel.⁴⁹ Ezt hangsúlyozza az 1Jn 3,9 is, ahol azt olvassuk, hogy aki Istentől született, az nem cselekszi a bűnt, amiből az következne, hogy a keresztények büntelenek, noha más helyeken mégis azt látjuk, hogy János nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy a keresztények is vétkezzenek (1,8,10;2,1;5,16).⁵⁰ Meglátásom szerint itt arról van szó, hogy a keresztény, bár követ el bűnöket, nem él bűnben⁵¹. Ennek a gondolatnak megismétlését láthatjuk az 1Jn 5,18-ban, ahol szintén kijelenti, hogy „aki Istentől született, nem vétkezik.” Ez az igevers sem azt mondja ki, hogy aki Istentől született, az egyáltalán nem vétkezik, hiszen ezáltal önellentmondásba kerülne korábbi kijelentéseivel. A kommentárirodalom szerint ez a rész sokkal inkább azt akarja hangsúlyozni, hogy Isten gyermekei felett nincs hatalma a gonosznak.⁵² Az 1Jn 3,10 szintén nagyon erőteljesen ábrázolja az Isten és az ördög gyermekeit: „Erről ismerhetők meg az Isten gyermekei és az ördög gyermekei: aki nem cselekszi az igazságot, nem az Istentől van, és az sem, aki nem szereti a testvérét”. Itt a fókusz átkerül az ördög gyermekeire, hiszen az 1Jn 3,9-ben nem olvastuk azt, hogy aki a bűnt cselekszi, az az ördög gyermeke volna. Felmerül a kérdés, hogy ez azt jelenti-e, hogy az igazságtalanul cselekvők tetteiknél fogva tartoznának az ördöghöz, tehát romlásuk nem ontológiai, hanem morális jellegű, ahogy Bolyki állítja?⁵³ Meglátásom szerint nem, hanem az ördögtől való származás az ember természetes állapota, amelybe születés által kerül, ebből pedig az Isten által való újjászületés által lehetséges kikerülni.⁵⁴

⁴⁹ Bolyki: A tanúvallomás folytatódik, 2008, 91.; Howard Marshall: The Epistles of John, 1995, 110.

⁵⁰ Howard Marshall: The Epistles of John, 1995, 177.

⁵¹ Bolyki: A tanúvallomás folytatódik, 2008, 156.; Howard Marshall: The Epistles of John, 1995, 179.; Raymond E. Brown: The Gospel and Epistles of John, 1988, 115.

⁵² Bolyki: A tanúvallomás folytatódik, 2008, 261.; Howard Marshall: The Epistles of John, 1995, 250.

⁵³ Bolyki: A tanúvallomás folytatódik, 2008, 157.

⁵⁴ vö. Kókai Nagy Viktor: A kezdettől fogva tevékenykedő ördög, in: Teológiai Fórum (XV), 2021/1., 17.

A szövegekből világosan kiderül, hogy a parancsolatok megtartása nem előfeltétele, hanem ismertetőjegye az istenismeretnek, Istenben valóságnak.⁵⁵ Ez logikus, ha a korábbiak értelmében szemügyre vesszük azt is, hogy csak azok voltak képesek hinni Jézusban és elfogadni őt, akiket az Atya neki adott. Ha viszont csak azok voltak képesek hinni, akiket az Atya neki adott, akkor ebből szükségszerűen következik az is, hogy csak azok tudták befogadni (Jn 1,12), akik már a kiválasztás kegyelmében részesültek, enélkül ugyanis nem lenne logikus. Az is világos a szövegből, hogy az emberiség alapvetően az ördöghöz tartozik, amely állapotból csak Isten képes kiemelni újjászülés által. Ez egy jól ábrázolt ellentét, ám nem dualizmus, hiszen az ördögnek nincs akkora hatalma, mint Istennek⁵⁶, ahogy azt láthattuk az 1Jn 5,19-ben is.

Összegzés

A fentiek értelmében a következő következtetésekre juthatunk:

- A kiválasztás a Szentháromság Isten munkája, hiszen az Atya a Fiúnak adja a választottakat, a Fiú megtartja, a Szentlélek pedig újjászüli őket.
- A teljes kiválasztás Isten munkája, abba az embernek nincs beleszólása.
- Az üdvösség szerzője így szükségszerűen egyedül Isten.
- Csak azok érthetik és fogadhatják el Jézust, akiket az Atya kiválasztott és a Lélek újjászült.
- A kiválasztottsághoz társulnak bizonyos ismertetőjegyek is, amik által felismerhető a kiválasztottság.
- Akik valóban választottak, azok soha nem fognak elpártolni Jézustól.
- A kiválasztás örök biztonságot garantál, ez a kiválasztás horizontális, isteni szintje. A vertikális, emberi szint viszont az, hogy folyamatosan meg kell maradnunk a hitben.⁵⁷

⁵⁵ Bolyki: A tanúvallomás folytatódik, 2008, 103.

⁵⁶ vö. Kókai Nagy Viktor: A kezdettől fogva tevékenykedő ördög, in: Teológiai Fórum (XV), 2021/1., 11.

⁵⁷ vö. Kókai Nagy Viktor: A kezdettől fogva tevékenykedő ördög, in: Teológiai Fórum (XV), 2021/1., 17.

- Az előző pontból következik, hogy János nem tanítja a determinizmust, azaz, bár Isten tökéletesen szuverén, az embernek ugyanúgy felelőssége van.
- A kettő egy isteni misztérium, és bár paradoxonnak tűnhet, mindkettő igaz: Isten teljesen szuverén és az embernek is felelőssége van.

A kiválasztás tanítása, amennyire egyszerűnek tűnik, éppúgy bonyolult is. Azt talán még könnyen elfogadhatjuk, hogy Isten szuverén, aki a teljes szerzője is az üdvösségnek, de emberi ésszel következtetve ez a felfogás önmagában determinizmushoz vezetne, amit viszont János határozottan elutasít. A kettő tehát paradoxonnak tűnhet, hiszen ha az üdvösség szerzője egyes egyedül Isten, akkor nehezen érthető, hogy az embernek hogyan lehet felelőssége, és miért kéri számon Isten majd mind a cselekedeteket, mind a döntést Krisztus mellett (vagy éppen ellen). Ez azonban már egy olyan pontja a kiválasztás tanításának, ami emberi ésszel meghaladhatatlan, tehát bármit is mondanánk a fentebb említetteken túl, az pusztán emberi okoskodás volna. Be kell érünk annyival, hogy Krisztusban örök biztonságban vagyunk, hiszen az Atya neki adott minket, de az Írás arra is figyelmeztet, hogy folyamatosan maradjunk meg benne.

Gyakorlati hasznát ennek a tanításnak elsődlegesen abban látom, hogy az egyén felismeri az identitását Krisztusban, mint választott, ami pedig óhatatlanul is elvezet egy közösséghez való tartozáshoz. Bátorítást ad arra is, miért hagyták és hagyják el sokan az egyházat, ahogyan bátorította a jánosi körhöz tartozókat is.

Felhasznált irodalom

BOLYKI, János, „Igaz tanúvallomás”, Kommentár János evangéliumához, Osiris, Budapest, 2001.

BOLYKI, János, A tanúvallomás folytatódik, Kommentár János leveleihez, Osiris, Budapest, 2008.

BROWN, Raymond E., The Gospel according to John I-XII, Doubleday & Company Inc. Garden City, New York, 1966.

BROWN, Raymond E., *The Gospel and Epistles of John*, The Liturgical Press, Collegeville, Minnesota, 1988.

CARSON, D.A., *The Gospel According to John*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan/Cambridge, U.K., 1991.

KEENER, Craig S., *The Gospel of John*, Baker Publishing Group, Grand Rapids, 2010.

KÓKAI NAGY, Viktor: A kezdettől fogva tevékenykedő ördög, in: *Teológiai Fórum (XV)*, 2021/1, CJTA, Komárom, 2021.

MARSHALL, Howard, *The Epistles of John*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 1995.

MORRIS, Leon, *The Gospel according to John*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 1971.

SCHNELLE, Udo, *Theology of the New Testament*, Baker Academic, Grand Rapids, 2009.

VARGA, Zs. J.: *Újszövetségi görög-magyar szótár*, Református Zsinat Iroda Sajtóosztálya, Budapest, 1992.